

Ar ant žmonių kaulų Vilniuje vyks pasaulinio lygio konferencijos?

sa.lt/ar-virs-zmoniu-kaulu-vilniuje-vyks-pasaulinio-lygio-konferencijos

2020 m. vasario 6 d.

SA.lt nuotr.

Gali būti, jog užtruks ambicingi Turto banko planai 2022–2023 metais baigti Vilniuje stovinčių Sporto rūmų rekonstrukciją ir sostinę paversti Baltijos šalių konferencijų centru.

Pirmadienį Europos Žmogaus Teisių Fondas (EŽTF) paskelbė, jog praėjusių metų pabaigoje Vilniaus miesto apylinkės teismas ieškovais pripažino daugiau nei šimtą asmenų, palaikančių ieškinio reikalavimus ir išreiškiančius susirūpinimą dėl statybos darbų senųjų žydų kapinių vietoje.

„Šiai dienai teritorija, kurioje yra senosios kapinės, taip pat ir Sporto rūmai, yra nesutvarkyta. Žmonės čia užkandžiauja, žaidžia su vaikais, spardo futbolo kamuolį, organizuoja susitikimus ir vedžioja šunis. Daugumai žmonių yra nežinoma, kad jie visa tai daro ant kapų ir palaikų. Numatoma, jog planuojamas rekonstruoti pastatas veiks kaip konferencijų ir koncertų salė, t. y. žmonės šoks, vartos alkoholį, eis linksmintis ant buvusių vilniečių kapų. Jokie statybos ir žemės judinimo darbai yra neįmanomi nepaliečiant žydų palaikų“, – rašoma EŽTF pranešime.

Primename, jog praėjusių metų pabaigoje pats Turto bankas skelbė, jog su Lietuvos žydų bendruomene ir Europos žydų kapinių išsaugojimo komitetu suderino visus pastato rekonstrukcijos ir kapinių išsaugojimo sprendinius. Tai reiškia, jog į teismą, nepatenkinti šiuo susitarimu, galimai kreipėsi pavieniai žydai, kurių protėviai yra palaidoti Šnipiškių senųjų kapinių teritorijoje.

Tikisi, jog uždraus statybos darbus

EŽTF teisininkė ir Vilniaus savivaldybės tarybos narė Evelina Dobrovolska portalui *SA.lt* teigė, jog byloje yra prašoma, kad teismas įvertintų ar planuojama rekonstrukcija yra teisėta ir nepažeidžia žydų, kaip tautinės mažumos, teisių.

„Byloje esantys dokumentai patvirtina, kad užpile, susidariusiu kasant Sporto halės rūšį, yra daug žmonių kaulų fragmentų iš Sporto rūmų statybų metu išniekintų kapų, o taip pat patvirtinama aplinkybė, kad daug kaulų fragmentų ir kapų yra Žydų kapinių ir ją supančioje teritorijoje bei gretimose Rinktinės ir Olimpiečių gatvėse.

Karikatūra iš interneto.

Ši informacija leidžia teigti, kad iki šiol Sporto rūmų konstrukcijose ir po jais yra likę palaidotų žydų palaikų, tame tarpe iš ieškovų protėvių. Būtent teismas, o ne atskiros bendruomenės organizacijos turėtų įvertinti šiuos aspektus ir suteikti leidimą arba ne statyboms. Šiuo metu byloje yra daugiau kaip šimtas ieškovų, tai nėra vieno asmens byla.

Viename iš rekonstrukcijos dokumentų nurodoma, kad siekiant išvengti masinių žmonių susibūrimų kapinių teritorijoje, viešas pėsčiųjų takas bus atskirtas kokia nors tvorele, t.y. planuojami renginiai ir asmenų sambūriai prie ir ant žydų kapinių. Atitinkamai byloje

keliamas klausimas ar tokia situacija būtų svarstoma, jei tai būtų ne žydų senosios kapinės. Byla liečia labai jautrią temą, kuri tiesiogiai pažeidžia daugybės asmenų teises“, – kalbėjo E. Dobrovolska.

Turto bankas: rūmai į kapinių zoną nepatenka

Susipažinęs su EŽTF pranešimu, Turto banko komunikacijos skyriaus vadovas Tomas Bagdonas teigė, jog su oficialiomis organizacijomis, kurios rūpinasi žydų bendruomenės interesais, Sporto rūmus valdanti valstybinė įstaiga jau susitarė.

„Visos susitarimą pasirašiusios pusės laikosi savo įsipareigojimų, o komentuoti teiginius, kurie, mūsų manymu, yra vidinių bendruomenės nesutarimų išdava, būtų nekorektiška“, – teigė T. Bagdonas.

Jis priminė, jog 2009 m. buvo pasirašytas susitarimas tarp Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Lietuvos žydų bendruomenės ir Europos žydų kapinių išsaugojimo komiteto, kuriuo buvo nustatytos senųjų Šnipiškių kapinių ribos.

„Teritorijoje buvo nustatytos trys apsaugos zonos – A, B ir C, kurios nepatenka į kapinių zoną. A zona nurodyta kaip Vilniaus koncertų ir sporto rūmai. Vykdamas rangos darbus, Turto bankas įsipareigojo neatlikti kasimo darbų kapinių teritorijoje, o taip pat riboti apsaugos zonoje.

Bendradarbiaudamas su Lietuvos žydų bendruomene ir Europos žydų kapinių išsaugojimo komitetu, Turto bankas yra numatęs sutvarkyti aplinką aplink Vilniaus kongresų centrą, kad būtų tinkamai įamžintas čia palaidotų žmonių atminimas. Taip pat rengiami techniniai pasiūlymai dėl žydų kultūrinio paveldo įamžinimo pačiame Vilniaus kongresų centre“, – kalbėjo Turto banko atstovas.

Sporto rūmus statęs inžinierius: Lietuvai bus gėda

Susisiekus su statybų inžinieriumi, profesoriumi Josifu Parasoniu, kuris jaunystėje dalyvavo statant Sporto rūmus, o pastaraisiais metais – svarstymuose dėl buvusių kapų ribų, šis teigė, jog iki šiol yra išlikusių schemų, pagal kurias galima sužinoti, kas ir kur palaidota.

„Neardančius tyrimus prieš keletą metų toje teritorijoje vykdė viena Izraelio įmonė. Jie nekasinėjo, nes žydų tradicijos to neleidžia. Tuomet dalyvavau svarstymuose dėl buvusių kapų ribų. Daug klausimų buvo kilę ir dėl Mindaugo apartamentų, kurie buvo pastatyti greta, vietoje plaukiojimo baseino.

Dabar jau yra kiek kitaip kalbama, bet tuomet, po tų tyrimų, buvo žinoma, jog rūmai stovi pačiame kapinių centre ir dėl to niekas nesiginčijo. Buvo atskleista, jog palaikų yra ir šalia Sporto rūmų, jų ten buvo rasta nemažai.

Dar XIX a. carinė Rusija stumtelėjo tuos kapus ir ant jų pastatė fortifikacinius įtvirtinimus, o Sporto rūmus statant sovietmečiu, perlaidojimais taip pat niekas neužsiiminėjo. Keli palaikai buvo perkelti, bet dauguma liko vietoje.

Statybų inžinierius prisiminė septintąjį dešimtmetį, kuomet pats dalyvavo Sporto rūmų statybose, tačiau anot jo, tuomet sovietų valdžia stengėsi nuslėpti tai, jog statybos vyksta ant žmonių palaikų.

„Žinoma, yra šiek tiek likimo ironijos, nes jaunystėje esu dalyvavęs statant Sporto rūmus, tačiau tuomet nieko apie tai nežinojome, viskas buvo įslaptinta. Gal ir buvo galima kažkaip sužinoti, bet tuomet mažai domėjausi tais dalykais.

Tai buvo tų laikų pažangus ir sudėtingas konstrukcinis sprendinys, dėl ko rūmai ir buvo įtraukti į Kultūros vertybių registrą. Manau, kad galima pagalvoti apie kitokią funkciją, negu, kad yra nusiteikę projekto sumanytojai. Tai grindžiu bendražmogiškomis vertybėmis, o ne politine pozicija. Lietuvai būtų gėda būtent tokioje vietoje atidaryti konferencijų centrą, lyg žemės aplink būtų per mažą. Tai yra istorija ir ne vien žydų, o ir mūsų šalies“, – tvirtino J. Parasonis.

2016 metais Sigito Kunčevičiaus projektavimo firma už 67 tūkst. eurų parengė Sporto rūmų rekonstrukcijos projektinius sprendinius, o techninį projektą už 722,4 tūkst. eurų ėmėsi rengti bendrovė „Archimėnai“. Vyriausybė pastato atnaujinimą yra pripažinusi valstybei svarbiu projektu.

2020 m. sausio 22 d. Lietuvos ambasadorė Izraelio Valstybėje Lina Antanavičienė susitiko su žydų rabinais, kurie Lietuvos valdžiai perdavė žinutę, jog nenurims tol, kol negaus garantijų, kad Šnipiškių senųjų kapinių teritorijoje nebus vykdoma bet kokia nauja veikla. Apleistų rūmų problemą jie siūlo spręsti į projektą įtraukiant tarptautinius specialistus bei architektus, kad būtų surastas sprendimas, ką daryti su apleistu pastatu.